

І. ДЕСНЯНСЬКИЙ

Т Р И І Д И Л І Ї

І. Деснянський

Т Р И

І Д И Л І Ї

**Ц И Г А Н И
П О Л І С С Я
А М А З О Н К И**

**1920—23 р.
1940—43 р.
1950 р.**

А Н Г Л І Я 1 9 5 1

На Україні, в фантастичному минулому, як і в Греції в гірських Фівах, жили жінки воїонниці. Період цей збігається з часом перебування в минулому скито-сарматів на сучасних теренах України.

Українські амазонки ходили в походах аж до казкової Колхиди на Кавказ, про що й подаю в своєму описові. Тема цілком фантастична, як фантастичними є людоконі-кентаври, що викрадали цих воїонничих жінок. Магічний пояс цариці допомагав амазонкам в усіх війнах, аж доки цариця не передала цей пояс Гераклові в час війни з ним.

Твір „Амазонки” стилізований в традиції українського побуту та звичаїв.

На кінець хочу скласти щирю і сердечну подяку заслуженому українському вченому, україністові, Проф. Др. Дмитрові Чижевському, що, прочитавши мої твори, дав коротеньку характеристику.

„Твори Івана Деснянського прочитав з великим інтересом. Може авторові й будуть робити критики та мовознавці різні закиди, але треба сказати, що його вірші могли б служити взірцем нашим молодим поетам, які так часто ніякої молоді свіжості не мають.

Вірші І. Деснянського відрізняє своєрідність та сміливість образів та оригінальність рим”.

А В Т О Р.

Ц И Г А Н И

1920—23 р.

ПРИСВЯТА

Художнику-етнографу

Порфирію Денисовичу Мартиновичу

Тобі казала раз циганка,
Коли малим іще ти був.
Що ти один, самотній змалку,
Юнак, закоханий в журбу.
Я проклену твою ворожку,
Щоб ти з предсмертного порожку
Не ніс таляри їй в гробу.
Клену й люблю циган юрбу!

Весь вік самотній, мій Порфирій.
Мару хто ніччю відійме?
Хто пригорне, хто обійме?
Хто скаже слово в дружбі щирій.
Розбудить почуття німе?
Хто в Україні моїй милій,
Цигани мов осиротілій,
За руку, як сестра, візьме?

В С Т У П

Цигани, зву я вас юрбою,
Хоть, правда, в вас зберігся рід.
В своїх звичаях між собою,
Існуючий давно нарід.
Знов зустрічаюся з тобою,
Повитий сумом і журбою,
Бо ще з дитячих моїх літ,
У споминах лишився слід.

Народність це, що має бутність,
Живучи в прэмислі легким,
Серед степів спокін віків?
Чи нація, що самобутність
Свою веде вже тьму років
І гине у мою присутність,
Не маючи шляхів в майбутність,
Без лицарів і вояків?!

Частина перша.

Не ті цигани зараз з нами.
В мої ще роки молоді,
Наїдуть до води возами.
Циганські коні не худі.
Зривають землю копитами,
Як пробіжать коли степами.
В село заїдуть іноді.
І весело бува тоді.

І їдуть вздовж села цигани,
А вслід за ними дівчора.
Біжать із кожного двора
І на циган кричать: «бургани».
Цигани їм дитяча гра.
Циганські котяться фур⁴они,
Мов один одного догон е
Летить дорогою кура.

О, хто тебе, нарід гонимий,
Блукати розпустив в степах?
Чом, прагнений, не ореш ниви,
А йдеш по диких ще стопах?
Заплітуєш лиш коням гриви.
Міняєш в ярмарки ретивих.
І відпочинку на снопах
Не знаєш зовсім на жнивах.

У кожен ярмарок здоровий,
За каруселью в батовій
Балгани ставляться мерщій.
Квартал будується шатровий
В якийсь циганський дивний стрій.
Маніж мов буде тут гуртовий...
Мов торг відчинеться обтовий,
Розташувавсь на волі стій.

Ген там над річкою тополі.
Гіллясті верби поросли
Цигани стали там на волі.
Внизу з води бредуть осли.
В село ідуть цигани кволі.
Біжать вслід циганчата голі.
Солому й дрова волокли.
А інші прохане несли.

Багаті й бідні — всі бездімні.
Придбав на день, а ніч своє,
Коли нужда є дістає.
Бродягам і шатри не рідні.
Життя лінивеє своє,
Вести по-дикому голінні.
Всі безпритульні і безрідні,
Привикли жити так, як є.

Цигани табором стояли
Не раз в українськiм селі:
Вони тут кiньми менджували.
Кували коні ковалі,
А коновали лікували.
Горілки кволим пить давали.
Залізом печеним в горні,
Тавро ложили на коні.

А часом заберуть ще клячу
Із лук, де крадену зведуть.
Задорого ніщо здадуть,
Таку цигани мають вдачу.
Уже не довго вони ждуть.
Тут продадуть ураз ледачу,
Ще й другу візьмуть у додачу,
Коли на тiрг яку зведуть.

В нас коло річки вечорами
і Цигани завжди постають.
Тут розташуються з шатрами,
Як ярмарків, бувало, ждуть.
Живуть своїм законом сами.
Давно уже, майже віками
Первіснеє життя ведуть:
За шатрами коней пасуть.

Цигани йдуть в село блукати,
А циганчата їх тут ждуть:
Над річкою вогонь кладуть
і довго не лягають спати.
А хто го рибу з них ідуть,
Хто з наковалінею кувати,
А хто медведя танцювати
З них для веселости ведуть.

Ведмідь танцює, завиває,
Гризе зубами ланцюжок.
Сопілка джури виграває
і б'є ведмедя батіжок.
Танком земля, аж розлягає,
Циганська вольність так гуляє.
і всі пішли на той свисток,
Що вигравав ним циганок.

Циганський крик і сміх дитячий
Несло далеко у село.
Над річкою усе жило.
На це цигани не ледачі.
Всім дуже весело було.
і я там був, усе те бачив.
А в селі лемент чувсь собачий.
Навколо скрізь, немов гуло.

Там хлопці за селом й дівчата,
Зібралися, сидять кругом.
Гадає Гандзя. Циганчата
Всі крутяться з гори млинком,
Неначе справді саранча та:
Біжать, кричать, мов ті ягнята,
Дорослі і малі гуртом,
Лиш небо сяє в річці шклом.

В циган до-купи все злилося:
Співають разом і їдять.
Пісні старих й малих дитят,
Не раз їх чути довелось.
Усі тут разом в них кричать.
Все через верх у них лилося,
Дикою вольністю неслося —
Ген від шатрів, де всі сидять.

Мов над Дніпровою сагою
По над лиманом осока,
Цвіла Ганнуса мелодою
І зір її усіх плекав.
Хоча була іще малою,
Сама пишалася собою
І дикая була така
Та одинокая, струнка.

Циганка Гандзя — серце тас.
На вроду світла, як вода.
Сама ще зовсім молода,
Сидить з дівчатами гадає.
Співають хлопці край млина:
їх вабить Гандзя і плинас.
Хто ж, серце, Гандзю покохає,
Коли життя іде, мина?!

Частина друга.

В степу вогонь. По за возами
Цигани курять там люльки,
Немов би стали із мажами,
Із Криму йдучи чумаки.
Нащо рівняти з чумаками?
Люльки відходять з чубуками
І ми вже стали не такі.
Степи стають у нас рідкі.

Положиш на покоси коси,
Вогонь для каші розведеш,
А сам степним життям живеш
І бачиш, як спадають роси.
Вночі ніяк ти не заснеш
І втома навіть не підкосить,
Так дзвінко перепел голосить.
(Люблю той степ, люблю ще йдосі).
В степу лише ти віддихнеш.

Не спав лиш степ, шатри дрімали.
Сказати річ отут таку:
Цигани ті, що Гандзю мали,
Тут хлопця привели Луку.
Звідкіль хлоп'я — вони не знали?
Цигани ці й багатства мали,
Що чорноокою струнку,
У себе на старім віку.

Уже й гадала. Рік незнатий,
Як хлопець той блукав в степу.
Десь спав під небом на снопу,
Бо лан місцями вже був жатий.
На призволяще, в ту добу,
Хтось кинув хлопці мандрувати.
Так необачна була мати,
Щоб хто приспав її журбу..

Хвилює вітер степ широкий.
О, скільки там літа шулік?!
Сідають дрофи, в небі круки...
І рідко ходить чоловік.
Одні цигани. Поле Дике...
Й хлоп'я прибудле невелике.
І одинокий хлопця крик
Лукою тут себе нарік.

Луці і Гандзі вік однакий.
Коли Луку взяв циган Ган,
В степу стояв там балаган.
Жінки й малі, діди й юнаки —
Несли далеко крик і гал.
Був кожен циган з них багатий...
І хоча взяв Луку незнатий,
Але любив його кагал.

Ідуть літа, мов за водою,
А молодість летить, спада.
Ганнуся в шатрах не одною
Мандрує селами, гада.
А часом ходить за рікою
І не сама, а із Лукою,
Або у степ глухий гайда.
Минуть, минуть і їх года.

Так часто Гандзя ізникала.
І що на думку їй прийшло?!
Коли ночують, де було,
То за шатрами все блукала.
І лише сонечко зайшло,
З Лукою сум удвох ховала.
Була весела і співала,
Коли втікала за шатро.

Позолотилися тополі.
Над ставом верби поросли.
Вітри гойдають їх на волі.
Давно журбу вже рознесли.
Цигани сплять усі на лоні.
(Так видно все, як на долоні).
Дрімають коні на припоні.
Мурличать пси, хрпуть осли —
На волі дикій і зросли.

А ніч весняна днем квітчас.
Ноначе велетнем млином,
Махнуло зоряним крилом,
А потім знов крило ховас.
Ніби обпоєна вином,
Верба там кучері сплітає,
А місяць над селом вітає,
Де все німим повито сном.

Шатри і річка. Ген до гаю —
Широкі луки простяглись.
Протоки й саги з осокою
Між очеретами злились.
І Гандзя обвива рукою,
Цілує, назива Лукою:
«Ах серце, серце, ти дивись!»
З Лукою Гандзя обнялись.

За гаєм місяць поринає.
Над річкою німа гора.
Заснула в шатрах діввора,
А Лука Гандзю пригортає.
«Лука, Лука, ходім пора!» —
Істиха Гандзя промовляє.
Аж серце в Гандзі лине, тас.
І так, бувало, до утра.

В циганськiм таборi щороку,
Русалка як просне вiд сна,
Лиш поле за селом широке
Квiтками уквiтча весна,
До гаю, де повився сокир,
Лука мiй прилiтає, сокил,
I Гандзю, що його лиш зна,
Коханням полонить до дна.

Лука, у полi глянь як мило
Нiхто тебе не понука.
В степу так просторо думкам.
Й мене там доля iзростила.
Я iм з барвiнку iзiткав
Широкiї в роздолi крила,
З трави шовковiї вiтрила,
Китайчастий з трави рукав.

Е п і л о г .

Минуло все, що й не помітив.
Як швидко молодість іде?!
Лиш з лоба піт рукою витер,
Життя морщини вже кладе,
Прорізані з глибоких літер.
Розвій, зітри, шалений вітер,
Не зупиняючись ніде.
Давно минуле не прийде.

Десь мій Лука, певно щасливий,
Що довго у степу блукав,
Що Гандзю за шатром шукав
І коні лиш ганяв ретиві,
Десь, певно, на волів гука,
На пасовисько гонить сиві,
А ранком з Гандзею на ниві,
На жнивах, молодий Лука...

1923 р. Україна.

ПОЛІССЯ

(РОМАНТИКА)

1940—43 р.

В с т у п.

О, незабутнюсте далека,
Мого дитинства юні дні.
О, як не згадувать мені
Той гай, де гніздиться лелека
І солов'ї несуть пісні,
Де проліта хижа шуліка,
Співає пташка невелика,
Радіє ластівка весні.

Щебечеш, ластівко весела,
Весняне сонце, люблячи.
Радій, кохана, щебечи!
Не кидаєш ти наші села,
Як соловей гаї й ліси.
Тобі теж Україна мила.
Ти тут гніздечко собі звила.
По світу славу рознеси!

Частина перша.

Луги і Луки і Діброви,
Ніби я бачу Вас у сні.
Пісні несуть Вам голосні.
Прийміть сердечне моє слово
У першу зустріч по Десні.
Я Вам від широї любови
Дарю привіт, цвітить здорові,
Радійте сонячній весні.

Полісся, де співає лунню
На пасовиську за бором,
Серед болот, озір дібров,
Весела Синьоока Юнка.
Сьогодні, як і вчора, знов,
Діброва так дрімає чутко,
Що десь далеко вторить хутко,
За Юнкою гукає мов.

Так пісня понеслась далеко,
Що розбудила навіть сов.
Мелодія серед дібров
Лилася над Десною легко.
Бажання я свої боров,
Хотів лиш слухать одиноко,
Але той спів так ник глибоко,
Що зворушилась моя кров.

Серед дубів у сотні років,
Де зір не йме густих вершин,
В клечанні квітів і ожин,
В мережці віт чарівних ружів,
Там серед них я не один:
Із Юнкою удвох укупі
Ловлю надхненні чари згуків
(Народжені для нас і внуків)
Від прадідів лісних родин.

Де дерева густі й високі,
Під дубом, що в сто літ вступив,
Там голуб росу впарі пив.
Літаючи зустрівся сокіл
Й голубку сизу ухопив.
А голубка за кілька кроків,
Що воркотав багато років,
Ненавсний, крилом убив.

Десь сови засичали з клеком.
В чагарі, зап'янілі сном,
Лякливо скреготали злом.
На дубі заклепав делека
І полетів по над руслом
На саги, на дуги — далеко,
Вспіх крилами махнувши легко,
Рибалка мов в човні веслом.

За очеретом з бородою
В густих хащах закавказ лис.
В сполосі птах вгорі повис
Й пронісся низько над водою.
По над Десною верболіз
Й верба з тополею верствою
Гойдалися униз листвою
І осоці кивав рогіз.

Десь вовкулак завив на пуцу.
В дигинстві чув не раз казки,
Як в степ заходили вовки.
Залишивши лісну гуцу.
Водилися, де є гайки.
Давно було, згадать лиш мушу,
І то не в пам'ять зараз нашу
Сплітатъ про старину байки.

Дуги й Діброви Ви пестливі.
Я з Вами був лиш кілька днів.
У невимовности — без слів —
Зі мною Ви були щасливі.
Нічим бажанням я горів
У згадці про лани і ниви,
Де дощові шуміли зливи,
Коли я пас в степу корів.

Дрімлива і шумна Діброва,
Бас не забудь мені, Ліси!
Я слухав Ваші голоси.
Дзвінка й півуча Ваша мова.
Надхнення ти мені даси,
Музика, голосна, кленова.
О Пісне, чарівна і нова,
Линь до степів, ланів-краси!

І дзвінко лине пісня тая.
Косар веде свою косу.
Спадає сонце на росу.
Надходить осінь. Птахи в згряях.
Кружляє лист, несе в лісу.
Ожину вийшла рвати Оля
І закурилась собі, стоя,
Що скоро гай схова красу.

В'ялилась осінь і жовтіла.
Столітній дуб, мов отаман,
Одів червоний свій жупан.
Верба-дивуля вік хотіла
На дуб дивитись мугикан.
Ріка струмками мигкотіла.
Вороння згряя пролетіла.
На павутиння впав туман.

З козацького привіт Вам поля,
Дібровний Край, зелений ліс!
Я з Вами тут — серед узлісь,
Де рве коноплі Юнка Оля.
Прямуючи, іду навскіс,
Любуюся, дивлюся, знов — я,
Як дівчина, мов пишна хвоя,
Повилася у пасма кіс.

Мов чаруюче, Полісся,
Ожинами квітучий Край!
До Тебе лише, Юнко, знай!
Думки мої, куди я нісся.
Прийми і щиро пригортай!
Де над Десною гай повився,
З Тобою вперше я зустрівся.
Рости, Дівчино, розцвітай!

Так, я себе мов уявляю,
Коли лиш згадую Тебе.
В німій розмові до себе
Думки з Тобою поділяю.
І в тих думках щось є живе.
Мов я над сном Твоїм вітаю,
Вночі до Тебе прилітаю.
Коли лиш думка припливе.

Тривожуся, як гай в тривозі.
В якійсь задумі став іти.
Боюся страх як самоти.
Завжди думки мої в дорозі.
Скоріше, Ластівко, лети,
Щоб привітатись на порозі.
При зустрічі у перемозі,
Ми без розлукя — Я — і Ти!

Діброво, Ти клечання клену!
Я хочу знов туди брести,
Де липи, дуб і берести,
І зустрічі чекати стану.
Від Тебе хочу принести
Я пахощі ті конопляні.
Де голубе цвітіння льону,
Туди писатиму листи.

Полісся, де завжди вітає,
Віщуючи щось споконвіч,
Порушуючий спокій, сич.
Мисливець там сільце сплітає
На звіра і усяку дич.
Густий і непроглядний Гаю,
Привітливого мого Краю,
Мене до себе ще поклич!

Частина друга.

Була зима й сніги глибокі,
Як на Поліссі знову був.
Пісень я Ваших не забув,
Мої Дівчата синьоскі.
Серед тополь розвився дуб.
Найближчі дві післали докір.
Гілками повивався сокір,
Одягнений у сніжний луб.

Лютивсь мороз, аж серце краєв.
В сумних дібровах вітер гув.
Скрізь боруни сніжні надув,
Бо вирував, лихий, в відчаї.
Веселий Край, ніби заснув,
Хоть для зими є сон в звичаї.
Закутий гай душі не чаїв,
Німиї тепла давно не чув.

Лиш хвої, що в зими в пошані,
Ніби шукаючи доріг,
Мов сестри вийшли на поріг,
Одіті в шуби кожушані.
Гілки спустивши, аж до ніг,
Несли думки німі, втішані.
Розхрістані їх сніжні шалі
Іскрили на морозі сніг.

Десна дрімала у заметі,
А груди їй мороз стискав.
Мов холод дівчину приспав,
Замерзли коси в очереті.
Лице повив борун-рукав.
Ріка у мрійнім соннім леті,
В льодовім голубім керсеті,
Чекала, хто б весну гукав?!

Ізціпились янтарні хвилі.
Ріка ні мертва ні жива.
Зацепеніла голова,
Окутана у мерзлій брилі.
Мороз красуні обіймав
Холодні ноги, одубілі.
Сніжиночки мигтіли білі.
Десна заснула, мов тума.

Над кучерявою вербою
Лід скреснув і пройшла зима.
Красуня, що була сама,
Повита білою габою,
В оковах льодових, німа,
Прокинулась, почула волю
Й завирувалася від болю
Річними силами всіма.

Прийшла весна і привіталась.
Чайки на Луки і Луги
Летіли, скиглили — кини.
Гусей крикливих в небі галас
Далеко нісся навкруги.
Ріка, мов свята дочекалась,
Давно зустріти сподівалась
Гостей веселих, дорогих.

Діброва ожила й звучала.
У нічку зоряну ясну,
Природу радісну лісну
Собою Оля величала.
Лиш промінь сонячний заснув.
Гадати зірку намічала.
Очей не звівши, закричала,
Як зірка впала за Десну.

1

2

3

АВТОРСЬКЕ СЛОВО.

Почав писати твори з дитячих років, з 12—14—років.

Першими юнацькими творами були байки, яких тепер зовсім не пам'ятаю, та гуморески з сільського дотепу та огочення. Крім того, писав вірші з опису природи -- степу, лук, верб, топіля, — на мотив:

**„Вербі й трави з осокою
Щецчуть, ваблять нас.“**

Батьківська оселя була близько до річки, лук, саг і лісу. На низу огороду, на леваді, росли верби, тополі, трави й лози, а далше ішли луки з сагами, куди щовесни прилітало безліч дичі — гусей та качок. Це все романтично полонило й поетизувало юнацьку душу, а поруч цього, милував мене безкрай степ з могилами та долинами.

Впливи цієї поетичної природи впливали на душу й виливали почуття на папері. Тепер читач нехай збагне в моїх — Циганах -- та Поліссі -- оту романтику природи. Юнацькі роки відійшли в забуття.

**„Пройшло усе, що й не замітив,
Як пшвидко молодість іде.“**

(З Циганів.)

Хочу нагадати, що не лише природне оточення формувало мою душу і, певно, світогляд, а рівно ж сільська народня піснність — цебто фольклор — зробили чималий вплив на мене. Твір „Амазонки“ тематично є ілюстрація Січі, як і „Цигани“ та „Полісся“ в продовженні романтичних настроїв близького і рідного серцю оточення -- України.

Юнка в стрічки себе вквітчала
І свою зірку провідну,
По між усіх зірок одну,
Кохаючи вже повінчала,
А зірка впала. Про весну —
Пронесла думку лише в чарах
Й розсипалась десь у мочарах,
Лишивши згадку навісню.

Так більше зірка не стрічалась.
Десь за Десною вовк вгаву
Завив зловісно — ву — аву...
Жахнулась Юнка і помчала
Й між терном впала на траву.
Хотіла крикнути — річ не тяла.
Схопилась бігти — ніг не тягла,
А вовк завив знов на плаву.

Пугукнув пугач: «Пугу—пугу!» —
Щось мов приснилося птаху.
Ліс зворушився у страху
І відгукнувся аж на лугу.
Збагнула Юнка і в жаху
В дім лісника внеслась. На пругу
Аукнув вовк на всю округу,
Не вдовольнив свою жагу.

Шірнули думи у діброву,
Де Дніпр з Десною гомонить,
Приваблює і полонить,
Несучи з верховин розмову.
Сполохалася ніч, не спить:
Кричать сичі далеко й сови.
Квиління те лісної мови
Усе приковує на мить.

Десна пливе до хвиль Дніпрових,
Звільнившись від оков і пут.
Дніпро в степний простягся путь.
І стугонить між скель здорових,
Де ясні зорі воду п'ють
І піняться на дні пороги,
Що місяцем золоторогим
Лиш світяться, як люті б'ють.

Білі сади по-під горою,
Мов молодиці в намітках,
Заколихалися в квітках.
Нічною пізньою порою,
Як небо тліло у зірках
І місяць завертав до гаю,
Крикух-чайок збудив хтось стаю
По луках, сагах і річках.

За гаєм зеленіли ниви.
Степ вітром колихавсь, мов птах.
У чарах, зап'янілий, пах
Весною у квітках, пестливий.
На нивах, ніби бивсь в житах,
У гривах вітерець журливо,
Могилу обгортав тужливо,
Козацьку, у старих літах.

Знов поле, де родивсь і виріс,
Ліричний повторило спів.
У зонті жайворонок вів
Музику в піднебесний клиріс.
Степ мрійний зеленів і цвів,
У пісні закохавшись ширій.
А жайворонок вивсь у вирій
Серед ясних весняних днів.

Ген у просторі голубинім,
Курликаючи, журавлі,
Мов на вітрилах кораблі,
На обрії неслися синім,
Поки не зник їх крик в імлі.
Вітри, розвійте в Україні
Казкові пісні журавлині.
Привіт їм у моїй землі!

Діброво, зоряна уяво,
Дуби сідої старини,
Я в Вас з степної сторони.
Для Вас була моя поява,
Мов мрії і казкові сни.
Я в споминах, Гаї, обняв Вас,
Як ті лани, де я телят пас,
Як дні квітучої весни.

Е п і л о г .

Згадав дитинство легкокриле,
Що раз буває на віку —
І гай, і поле, і ріку.
Як з батьком ятері носили
Й ловили рибу у ставку.
Дов сестрам рідним серце вилив,
Мов матірне кохання щире,
Згадав тепер я на легку.

Мій брате, як згадати мило
Ті туки, де літає дич.
Мов чую я від батька клич,
Згадки про степ, де серце нило,
Де ночував не одну ніч,
Де кров росилась в моїх жилах,
Де легко так, ніби на крилах,
До Тебе промовляв я річ.

Чи чуєш, Брате? Серце стяте
Забилося на чужині,
В одних згадках лиш по рідні.
Коли б мені Тебе стрічати?
Побачить сестер хоч вісні,
На Україні біля хати,
Де породила колись мати.
Коли б зустріти Вас мені?!

1943 р. Німеччина.

АМАЗОНКИ

(ФАНТАСТИКА)

1950 р.

В с т у п .

Січ амазонська у сновиді.
Жінки відважні у привиді
В колі військових керівниць
На скитських конях, на овиді,
Як ті сарматки миловиді,
Завжди в походах войовниць.

Край Чорномор'я на узгір'ї,
У Приозів'ї, в приозір'ї
Жіночий на валу наміт.
Ріцамазонок на подвір'ї
По ритуалу, чи повір'ї
Серед зірниць шукав приміт.

Від Чорномор'я до Кавказу,
По-стародавньому розказу,
Ці лицарки звитяжних битв
Аж до Колхиди йшли щоразу,
Не відступаючи ніразу,
Вславляючи жіночий сприт.

Шляхи в Колхиду в горах криті.
Лиш аргонавти бойовиті,
З мандрівничим своїм звеном,
Були в Колхиді не побиті,
В шляхах тернистих, в царськiм скиті,
В борні за золотим руном.

Туди ходили, були види,
І амазонки ясновиді
Й з рогів пили трунке вино.
У тій Країні, в горах звитій,
Цілющі води соковиті
Жінки зливали до кринок.

С І Ч.

У Телескирі — рій-столиці,
У амазонки — мрій-цариці,
Що прозивалась — Гиполит,
Жили жінки всі войовниці,
Що від гряниці до гряниці
Співали гимн гінких гонить.

Цариця спліту — Гиполита,
По-українському — Олита,
У зборі січових імен,
Щоб Мати-Січ не була крита,
На Змій-могілі князя скита
Складала міт своїх племен.

Складала міти і приміти
Для куренів в усі повіти
Жіночим рангам і чинам.
В календарі у день еліти
Писались зоряні приміти
По порам року й временам.

Коли хто з них не знав сонета,
На Січі не вставлялось вета —
Ні молодицям ні старим.
Сказати — війнам є прикмета,
Коли впаде з хвостом комета,
То можна й прозою — без рим.

Звичаєве військове свято
У них парадно було втято.
(До Марса промовляв весь кіш).
Старші тримались найпростіш,
Імпровізуючи завзято,
І підносили, як прийнято,
Жіночий у цей день престиж.

Від Перуна, в очах цариці,
(За журавлем біля криниці)
На плацу міста, чарівниці,
В вінках у плетивові кіс,
Притьмом пробігли до дзвіниці
{, стяг ізвівши до зірниці,
Гукнули криком всі на-біс.

Пряніла і гула станиця.
Пронеслась в гринджолях візниця
З кошовою в упряж орлиць.
Обвіяні вітрами лица,
Вітала радісно столиця,
Пустивши у блакить горлиць.

Над вечір запалали плашки.
Січовий прапір на дві плашки
Жовто-блакитний, горілиць
Яснівсь і полоскавсь врозпашки.
Жінки в киреях на-опашки
Й кибалках із пернастих птиць.

Із булавою бронзолиця,
Кошова-січова цариця,
Стрілецький подала тринець.
Ніби на крилах чар жар-птиця,
Цариця, мов притка жериця,
Пішла з тризубом у танець.

В сузір'ї вздріли всі комету,
Малесеньку, як ту монету,
Що запалившись, зникла вслід,
Жериця спід чадри, з намету,
Сказала, що війну з моменту
Почати, щоб було як слід.

«На конях їздить ми учені.
До війн від роду приручені.
Одна лиш коле очі річ,
В одній груднині ми печені.
Навік лишившись приречені,
Всі від мужчин втікаєм пріч.

Хто з Вас родивсь в сузір'ї Лева,
Як Лимарева та Телева?
Або в сузір'ї — Стрілець? —
Жериця волить вам пестлива —
Іти із хлопцем, річ можлива,
З сузір'я Овен на ралець.

Жінки з сузір'я Овена,
Так як Олена та Йовена,
Мужчин беруть з сузір'я Лев.
Мужі дівкам спід Скорпіона,
Або спід Риби-ембріона —
Спід Рака, як для королев.

Хто з Вас в сузір'ї—Бик—рождена?
(Жериця з слів своїх вражена)
Або в сузір'ї — Козоріг?—
Дівкам тим буде для почина
З сузір'я — Діви — молодчина.
Такий, що кожду б з Вас беріг.

Ознаки всім є у планеті.
Жінки, ще будуть на монеті.
Хто спід сузір'я — Водолій,
Або спід—Близнюків в блакиті?
Мужі тим будуть даровиті
(В житті лиш трохи норовиті),
Як кінь в Цариці — Худолій.»

Жінок, що в війську і вмирили,
Вночі кентаври прикро крала,
Один кентавр, з усіх лаврет,
Коли жінки на грищах грали,
Розносячи якісь корали,
Царицю вкрав в такий секрет:

Спритні, підіслані, канрали
Над річкою човни забрали
Й пересягли кордон-запрет.
Цариці перли показали,
Схопили, навіть не зв'язали,
Й з царицею тікати вперед.

Колова закричала кволо.
Почула варта крик нагло
І миттю до самих воріт
Післала кращих із вишколу,
У зачароване те коло,
Відважних молодих кобіт.

В похід рухнули новобранки.
Взяли з собою лиш таранки.
Жінки нарід є вольовий.
Взяли горілки в філіжанки
І біля річки колезанки
Двобій зчинили бойовий.

Скрізь розіслалися післанці.
У кожній по десятку ланці
Наказ читався крайовий:
Побить кентаврів впень на-говці,
Щоб не приходили поганці
В обоз жіночий ройовий.

Найголовніші, ніби мтаки,
З роду, по-розказу, сарматки
(Жінкам роевим волосним)
Кричали криком галасним,
Щоби всі сурмили сурмачки
Почувши сальви, гайдамачки
Неслися з співом голосним.

На конях спритні сагайдачки,
Роеві, не прості козачки,
Несли всім стрільна замашні,
Влучні й потішні для кидачки.
Так швидко коні гнались скачки,
Аж коси слались запашні.

Кошова поясок носила,
Що в ньому таємнича сила.
Простісінський той очкурець
(Коли тримав хто на взірець)
Мав силу козака Трясила,
Що в війнах все уряд косила.
Мов бойовий отой стрілець.

Кошова череском махнула
Й кентаврів весь табун рухнула,
Лишився лиш при ній гінець.
Як тричі пояском війнула,
Кентавра, що при ній, зіпхнула,
Зробивши і війні кінець.

На ранок, коли січ вертала,
Цариця-кошова аж тала,
Тримаючи парадну стріч.
Жериця кошову вітала.
Кошова з булавою стала
Й промовила запальну річ.

«Нам треба вчить кентаврську мову,
Щоб підписати з ними вмову.
Візьмемо гусяче перо.
Напишем правильники знову,
Не вдаримо себе у брову.
Фонема їхня вся на — ро.

Всі конюхи кентаврів мертві.
На кожній милі впали в жертві.
Не врятувала навіть втіч.
Лоби у лобурів подерті.
Чуби позривані, потерті.
Слід людоконів стерла ніч.

За тих, що мертві, посічені,
З медом коржі з'їмо печені.
Причіску кожна закосич.
Ридальні, сестри, серед черні
Жериця плачі — у вечерні
Співатиме, як отой сич.

Всі плакальщиці, запрошені,
Ридатимуть, як оглашені
І проспівують — Возвешч
Всіх амазонок. — В поученні —
Всі панегирики, вручені,
Прокажуться сім раз по-трач.

То ж, будьмо, сестри, усі чемні.
Кентаври згинули нікчемні,
По них зап'ємо могорич.
Відьми не будуть запрошені.
Свічки палатимуть вошені.
Нечистий не підступить хрич.»

«Я, Кошова, Ваша цариця,
Так не сиджу, як печериця.
Без мене Край би посумнів.
На старість буду я в черницях.
Хоть і ходжу по вечорницях,
Людей не ставлю у сумнів.

Усім, дє собі хто раду,
Дам, амазонки, Вам пораду:
Нема кінця іще війні,
Хоть землю збито, ніби грядом.
Чужого війська повно рядом
І Телескир іще в вогні.

Ото ж, війна не небелиця,
Залізний птах з носом, як глиця,
Вніч фантастичний вводить страх.
Летючий Змій-дракон, Жар-птиця—
І гарпіїв бронзові лица
Над нами скрізь летять в вітрах.

Якась земля — царя Горєя
Вєзе людей сюди на реях,
У наш привабливий терен,
На парусах і на вітрилах,
Драконових огняних крилах,
По серед лун гучних сирен.

Над рівником, по паралелях,
Летять пїгмеї у тарелях.
У пливниках якихсь вітрин.
Пливе земля царя Марсея. —
Уся в садах — оранжерєях,
В квіту магнолій і цитрин.»

«Одну сторінку перелесну,
Скажу Вам річ іще про весну.
Знайду в листові — О — зеро.
Поїдемо усі на Десну,
Побачимо красу чудесну —
У лісі — Мертве озеро.

Я в кожную хвилию перенесну
Царицю згадую небесну,
Що врятувала нам село.
Це озеро без дна, без лесу,
Скрізь розлилося, аж до кресу,
І все навколо ізмело.

Розповідають паломниці,
Що їздили до Половиці*,
Що бачили, як хижий крук,
Чернастий, в чорній багряниці,
Черелітав межу гряниці
І впав в мочарах серед лук.

То ж сядем разом в човни, в весла.
Вода і так би нас понесла,
Та проти хвилі, під гогу,
Не можна їхати без гресла,
Щоб хвиля буйна з човна, з кресла,
Не зміла нас, мов дітбору.

Минем затін і по дорозі
На бористенському порозі
Ізробим триумфальну гру.
В зелені ому Великім Лузі
Зведемо прапір я виднокрузі
І попливемо по Дніпру.

* Полєвиця — всьняга гібна повінь. По-
ловиня — стара назва Катеринослава, від
слова рибна повінь.

Е п і л о г.

То ж амазонки всі безсмертні,
Прикмети знають всі кометні.
Кошова річ сказала ввіч.
Жінки всі щирі і відверті.
В фатальних війнах дуже вперті
Світ зна дівочу славну Січ.

Так амазонки, колись славні,
Жіноцькі войовниці давні,
Клялись у війнах умирать.
Степи лиш зацвітуть у травні,
На конях рядові й управні
Ставали у військову рать.

Перед вели усюди старші.
Наказ тримали отаманші,
Коли хто з них не вступить в бій,
Не вб'є песиголівця в річці,
Довіку тій самітній дівці
Буть неodrуженій, самій.

Лиш амазонки в день Весталки,
Як просицалися русалки,
Купались жаби в болотах,
Вели із скитами гулянки,
Співали з ними тут веснянки
Й вінки сплітали у житах.

Так, певно з дозволу жериці,
Перед початком косовиці,
Серед весняних теплих днів,
Згрібалось сіно у копиці
І після того молодіці
Родили козаків-синів.

Англія. 1950 р.

•

•

